Міністерство освіти і науки України
Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політології та філософії

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»:

«ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»

Виконала:
здобувачка вищої освіти
спеціальності 052 політологія
денної форми здобуття вищої освіти
КОВТОНЮК Владислава Сергіївна

Керівник:
РУДА Л.А.
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри політології
та філософії

Рецензент:
_____
_____

Кам’янець-Подільський, 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП……3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ……..…....8
1.1. Поняття та основні види міжнародних організацій…….8
1.2. Поняття «трансформації» міжнародних організацій……...13
1.3. Форми трансформації міжнародних організацій у контексті війни……..……..……...17
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІД ВПЛИВОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014-2024 рр.)……..……..…….21
2.1. Реакція міжнародних організацій на події 2014 року……21
2.2. Політика міжнародних організацій щодо України та Росії у період гібридного етапу агресії 2014–2021 рр.……..…….25
2.3. Трансформація політики міжнародних організацій у період повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022р.…… ……..30
РОЗДІЛ 3. НОВІ МОДЕЛІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ……...…..…35
3.1. Вплив російсько-української війни на подальшу еволюцію міжнародних організацій…….…….35
3.2. Моделі співпраці України з міжнародними організаціями……..40
3.3. Місце України в оновленій системі міжнародної безпеки……44
ВИСНОВКИ…….……..51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ……..……...….54

ВСТУП

Актуальність дослідження. Трансформація міжнародних організацій у контексті російсько-української війни зумовлена глибокою кризою та подальшим руйнуванням архітектури глобальної безпеки, яка була сформована після Другої світової війни. Російсько-українська війна, що розпочалася у лютому 2014 р. і перейшла у фазу повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р., стала безпрецедентним викликом для всієї системи міжнародного права XXI століття. Інституції, які десятиліттями будували свою діяльність на концепціях умиротворення, пошуку дипломатичного консенсусу та економічної взаємозалежності, виявилися абсолютно не готовими до конвенційної міждержавної війни у центрі Європи. Відмова держави–агресора від дотримання базових принципів Статуту ООН яскраво продемонструвала неефективність традиційних міжнародних організацій у запобіганні конфліктам, що створює нагальну потребу в науковому аналізі того, як саме ці бюрократичні структури змушені адаптуватися до нових жорстких реалій, відмовляючись від багаторічної інерції на користь інструментів силового стримування. Особливого значення це набуває в умовах остаточного зламу колишньої парадигми «м'якої сили», яка виявилася безсилою проти грубої мілітарної експансії та ядерного шантажу. Наразі ми спостерігаємо не просто формальну зміну регламентів, а радикальний перегляд самої ідентичності ключових безпекових альянсів та політичних союзів, для яких здатність до реальної трансформації стала умовою політичного виживання в новому світопорядку. Крім того, саме український досвід сьогодні виступає головним мірилом дієздатності світової спільноти, змушуючи глобальні інституції переходити від декларативної політики занепокоєння до прямого фінансового, юридичного та оборонного залучення, що докорінно змінює правила гри на міжнародній арені XXI століття.

Об'єкт дослідження – міжнародні організації у системі міжнародних відносин початку XXI століття.

Предмет дослідження – трансформація принципів діяльності міжнародних організацій під впливом російсько-української війни.

Гіпотеза дослідження: передбачається, що російсько-українська війна виступає вирішальним «екзогенним шоком», який примусово переводить міжнародні організації зі стадії пасивної ситуативної адаптації до стадії радикальної структурної та нормативно-ціннісної трансформації. Ми припускаємо, що імітація кризового менеджменту та тривала політика умиротворення агресора у період з лютого 2014 р. по лютий 2022 р. призвели до остаточного колапсу старої архітектури безпеки, зробивши неминучим вимушений перехід інституцій до жорстких інструментів силового, юридичного та економічного примусу.

Мета дослідження полягає у комплексному теоретичному та практичному дослідженні трансформації міжнародних організацій у контексті російсько-української війни.

Для досягнення цієї мети було визначено низку послідовних **завдань**:

1. Проаналізувати теоретико–методологічні засади дослідження міжнародних організацій та концептуально відмежувати процес їхньої «трансформації» від простої адаптації чи планового реформування;

2. Здійснити аналіз реакції та дослідити політику міжнародних організацій щодо України та Росії у період гібридного етапу агресії з початку 2014 р. по 2021 р.;

3. Комплексно вивчити структурну, функціональну та нормативну трансформацію політики міжнародних організацій після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р.;

4. Зробити аналіз перспектив взаємодії України з міжнародними організаціями та визначити основі моделі взаємодії з ними;

5. Проаналізувати місце України в оновленій системі міжнародної безпеки.

Методологічну основу дослідження становить системне поєднання загальнонаукових та спеціальних політологічних методів, що базуються на засадничих принципах політичного реалізму та інституціоналізму. Провідне місце у роботі посідають методи аналізу та синтезу, які дозволили спочатку розкласти діяльність міжнародних організацій на окремі структурні, функціональні та нормативні компоненти, а потім поєднати отримані дані для висвітлення цілісної картини їхньої трансформації. Застосування системного підходу дозволяє розглядати міжнародні інституції не як ізольовані бюрократичні апарати, а як невід'ємні елементи глобальної архітектури безпеки, що перебувають у стані постійної взаємодії з державами–акторами. Важливу роль відіграв історико–генетичний метод, за допомогою якого було простежено еволюцію політик організацій від стадії пасивного умиротворення агресора до стадії вимушеного жорсткого економічного та мілітарного стримування.

Логіка дослідження також спирається на методи індукції та дедукції, які забезпечили перехід від аналізу конкретних фактів інституційної безпорадності у лютому 2014 р. до загальних теоретичних висновків про системний параліч міжнародного права. Через дедуктивний метод загальні закони політичного реалізму були застосовані до пояснення специфічної поведінки НАТО, ЄС та ООН в умовах воєнного шоку. Порівняльний аналіз було використано для критичного зіставлення реакцій світових інституцій на гібридний етап війни та на повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 р., що дозволило виявити точки зламу старих дипломатичних догм. Метод моделювання було застосовано для побудови прогностичних сценаріїв розвитку нової архітектури безпеки, де Україна виступає як центральний безпековий хаб східного флангу Європи. Таке моделювання дозволяє оцінити життєздатність майбутніх регіональних коаліцій у порівнянні з розмитими універсальними структурами.

Географічні межі дослідження охоплюють насамперед європейський та євроатлантичний геополітичний простір, де діють ключові регіональні

безпекові організації (ЄС, НАТО, ОБСЄ, Рада Європи), а також глобальний вимір у контексті діяльності ООН та міжнародних фінансових інституцій. Основний фокус зосереджений на політиці цих об'єднань безпосередньо щодо територій України та Російської Федерації.

Хронологічні межі роботи охоплюють період з початку 2014 р. по 2024 р.. Нижня межа (лютий 2014 р.) зумовлена початком збройної агресії та незаконною окупацією Криму, що стало першим системним тестом на міцність для міжнародних організацій. Верхня межа (2024 р.) визначається сучасним етапом повномасштабної війни, який характеризується максимальною інтенсивністю інституційних змін, крахом старих дипломатичних форматів та активною сек'юритизацією політик ключових об'єднань.

Наукова новизна отриманих результатів роботи полягає у спробі комплексного, прагматичного аналізу змін у міжнародних організаціях, позбавленого традиційного ліберального ідеалізму. У роботі запропоновано авторський підхід до оцінки організацій крізь призму вимушеної колективної сек'юритизації, доводячи, що трансформація ООН, ЄС чи НАТО є не плановим розвитком, а болісною реакцією на екзистенційну загрозу власному існуванню. Дослідження систематизує кардинальну різницю між імітацією кризового менеджменту у 2014-2021 рр. та реальними структурно-функціональними зсувами після 2022 р.

Теоретичне значення одержаних результатів. Теоретичне значення роботи полягає у системному переосмисленні засад функціонування міжнародних інституцій в умовах руйнування глобальної безпеки, розпочатого у лютому 2014 р. та поглибленого після 24 лютого 2022 р. Дослідження розвиває наукові погляди на природу інституційної трансформації як вимушеної реакції на екзогенний шок, що робить старі ліберальні доктрини нежиттєздатними у XXI столітті. Одержані результати обґрунтовують перехід від ідеалістичного універсалізму до жорсткого прагматичного регіоналізму, створюючи базу для розуміння нових

механізмів силового та економічного примусу порушників міжнародного права.

Практичне значення отриманих результатів полягає у формуванні цілісної аналітичної бази, яка пояснює межі можливостей та реальний політичний потенціал ключових міжнародних організацій в умовах конвенційної війни. Розроблені матеріали та висновки можуть бути безпосередньо використані у подальших політологічних та історичних дослідженнях, під час підготовки прикладних аналітичних довідок для вітчизняного дипломатичного корпусу, а також у системі вищої освіти – при викладанні дисциплін «Міжнародні відносини», «Глобальна безпека» та «Зовнішня політика України».

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2025-2026 навчальному році.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 наукову статтю: Ковтонюк В. С. Реакція міжнародних організацій на анексію Криму та АТО в 2014 році. *Філософ-і-Я: наукові розвідки студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : наук. журнал* / гол. ред. А.В. Найчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. Випуск 11.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури, що нараховує 47 позицій. Обсяг роботи – 59 сторінок, основної частини – 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Поняття та основні види міжнародних організацій

Сучасний світ важко уявити без розгалуженої мережі міжнародних організацій. Історично виникнення таких структур було зумовлене простою і прагматичною потребою держав домовлятися та координувати свої дії. Звичайна двостороння дипломатія часто виявлялася занадто повільною для вирішення глобальних проблем, що вимагало створення постійних майданчиків для переговорів. Перехід від тимчасових форматів, як-от Віденський конгрес, до постійно діючих інституцій на зразок Ліги Націй чи ООН мав на меті інституціоналізувати міжнародне право. Проте цей процес ніколи не був ідеальним, оскільки кожна нова організація успадковувала політичні суперечності своєї епохи.

Як зазначає український історик С. Плохій, після завершення великих та руйнівних війн людство завжди намагалося створити нові правила гри та бюрократичні структури. Вони мали б гарантувати мир та стримувати агресивні наміри окремих країн [8, с. 142]. Проте варто зберігати критичний погляд: ці об'єднання від моменту свого створення завжди залишалися залежними від політичної волі своїх засновників. Вони створюють певну передбачуваність у світовій політиці, але не здатні повністю скасувати конкуренцію між державами. Американський історик Т. Снайдер слушно зауважує, що міжнародні організації часто лише фіксують результати історичних подій, але самі по собі рідко здатні зупинити агресію без застосування реальної сили з боку потужних держав [31, p. 115]. Спираючись лише на декларації, такі інституції часто формують у суспільства оманливе відчуття безпеки, яке швидко зникає з першими пострілами регулярних армій.

У політичній науці міжнародні організації вважаються вторинними гравцями. Це означає, що їхнє існування, фінансування та політичні можливості повністю залежать від суверенних держав. Саме уряди ухвалюють рішення про створення таких структур, підписуючи відповідні договори. Американські дослідниці Ф. Гілл та А. Стент підкреслюють важливу тезу: світовий порядок формують не абстрактні інституції, а конкретні держави, які використовують ці організації для виправдання власних дій та стримування конкурентів [20, p. 55]. Будь-яка міжнародна структура працює рівно настільки ефективно, наскільки це дозволяють її ключові донори.

Такий прагматичний підхід дозволяє уникнути зайвих ілюзій. Організації – це не світовий уряд із вищою мудрістю. Вони виступають водночас як арена для дипломатичної боротьби та як зручний інструмент. За допомогою цього інструменту держави намагаються реалізувати свої національні інтереси з найменшими витратами, розділяючи відповідальність за непопулярні рішення з іншими країнами.

Найбільш реалістично цю природу міжнародних інституцій описує американський політолог Дж. Міршаймер. Він переконливо доводить, що міжнародні організації не мають власної політичної ваги, яка б не залежала від інтересів столиць. Вони є лише зручними механізмами в руках наймогутніших держав світу [21, p. 338]. Коли ключові інтереси великих геополітичних гравців розходяться, ці управлінські структури швидко виявляються паралізованими. За логікою Дж. Міршаймера, інституції створюються не для захисту слабких, а для фіксації домінування сильних, що робить їх вразливими до будь-яких змін у світовому балансі сил.

Це чудово пояснює, чому механізми безпеки так часто дають збій. Коли держава-агресор є одночасно впливовим членом або спонсором організації (як у випадку з Радою Безпеки ООН), бюрократичний апарат просто не має сили примусити її до миру. Британський стратег Л. Фрідман погоджується з такою оцінкою, зазначаючи, що міжнародні рішення

працюють лише тоді, коли вони підкріплені реальною військовою чи економічною силою провідних країн. Без готовності застосувати силу для захисту правил, будь-які резолюції стають порожнім звуком [19, p. 112]. Бюрократія не здатна зупинити танки, якщо за нею не стоїть консолідована політична воля військових альянсів.

Незважаючи на таку залежність від держав, міжнародні організації мають низку чітких ознак, які відрізняють їх від тимчасових союзів чи форумів. Українські вчені С. Віднянський та А. Мартинов визначають, що головною ознакою є наявність міжнародного договору – статуту або хартії [2, с. 87]. Цей документ закріплює стратегічні цілі організації, її структуру та правила прийняття рішень.

Іншою ознакою є наявність постійно діючих органів та незалежного секретаріату. На відміну від разових зустрічей лідерів, організація працює щодня. Її найманий персонал забезпечує підготовку складних політичних рішень. Секретаріат має працювати неупереджено і намагатися не залежати від урядів своїх країн, хоча на практиці цей принцип часто порушується. Третьою ознакою є наявність «власної волі» організації, яка виражається у формі спільних резолюцій, директив чи рекомендацій. Хоча ці рішення майже завжди формуються під тиском сильних держав, з юридичної точки зору вони ухвалюються від імені всієї організації.

Четверта ознака полягає у відповідності діяльності організації загальновизнаним принципам міжнародного права. Жодна легітимна інституція не може бути створена для ведення агресивної війни. У монографії В. Кулика детально аналізується, як саме порушники намагаються маніпулювати цими правилами в межах організацій під час гібридних війн [4, с. 154].

Міжнародні організації прийнято класифікувати за їхнім географічним охопленням на універсальні та регіональні. Український дослідник О. Буряченко зазначає, що єдиною повноцінною універсальною організацією залишається ООН. Її мета полягає у представництві інтересів усіх визнаних

держав світу [1, с. 208]. Силою таких структур є їхня глобальна легітимність, але їхнім головним недоліком є вкрай низька оперативність.

Узгодити інтереси майже двох сотень держав з різними політичними режимами під час гострої кризи дуже важко. Це призводить до тривалих дебатів та ухвалення слабких резолюцій, які не здатні зупинити агресора. А. Ослунд побічно вказує на те, що авторитарні режими чудово усвідомлюють цю бюрократичну слабкість ООН і майстерно використовують її для затягування часу [16, p. 215]. Вони перетворюють процедурні норми на зброю, блокуючи будь-які реальні спроби покарання та розмиваючи межу між жертвою і нападником.

Натомість значно більшу ефективність в умовах конфліктів демонструють регіональні організації. Український дослідник міжнародних стосунків Р. Крет наголошує, що вплив великої війни змушує держави шукати захисту саме на регіональному рівні, де загроза відчувається найгостріше [5, с. 162]. Європейський Союз чи ОБСЄ об'єднують країни одного континенту, що значно полегшує пошук спільних рішень. Наявність спільних кордонів та схожих інтересів дозволяють таким блокам значно швидше об'єднувати зусилля для допомоги жертві агресії або запровадження жорстких санкцій. Регіональні актори об'єктивно швидше усвідомлюють, що війна поблизу їхніх кордонів загрожує їхньому власному виживанню, тоді як для універсальних структур це часто залишається локальним конфліктом на іншому континенті.

За характером своєї діяльності організації поділяються на структури загальної та спеціальної компетенції. Організації загальної компетенції охоплюють широкий спектр питань – від культури до екології. Ця широта часто заважає їм сфокусуватися на кризовому реагуванні. Структури спеціальної компетенції, навпаки, зосереджені на одній конкретній сфері. Політог С. Федуняк зазначає, що в умовах системної кризи саме такі інституції змушені першими брати на себе удар [10, с. 135].

Особливе місце серед них посідають військово-політичні альянси. Британські дослідники міжнародних стосунків М. Веббер та Дж. Сперлінг підкреслюють, що такі безпекові організації, як НАТО, відіграють ключову роль у військовому стримуванні агресії [47, p. 30]. Подібні міжнародні організації орієнтовані на жорсткий кризовий менеджмент та оперативне планування оборони, що робить їх найбільш дієвими акторами в умовах масштабної війни, про що також згадує дослідник російської дипломатії Р. Еллісон [15, p. 795]. Р. Менон та Е. Румер підтверджують, що лише структури з реальним силовим потенціалом здатні захистити європейський порядок [22, p. 118].

Важливо також розрізняти організації за тим, наскільки широкі повноваження їм передають держави. У традиційних координаційних структурах рішення зазвичай вимагають абсолютної одностайності. Держави можуть одним голосом заблокувати будь-яку невигідну їм ініціативу, що часто призводить до паралічу організації. Наднаціональні організації, яскравим прикладом яких є Європейський Союз, працюють інакше. Українські політологи Б. Парахонський та Г. Яворська зауважують, що такі механізми управління демонструють набагато більшу стійкість [6, с. 120]. Відмова від права вето в багатьох питаннях дозволяє долати опір окремих членів через голосування більшістю. Це робить наднаціональні структури більш гнучкими і життєздатними перед обличчям безпрецедентних геополітичних шоків.

Міжнародні організації є складними інструментами регулювання глобальних та регіональних процесів. Оргнаізації постійно змінюються залежно від політичного середовища. Українські дослідники С. Пирожков та Н. Хамітов наголошують, що цивілізаційний вибір націй визначає те, які цінності вони готові захищати в межах цих структур. Зіткнувшись із жорстокою реальністю збройного конфлікту, ці інституції постають перед вибором: швидко адаптуватися до нових умов або остаточно втратити свій

вплив. Ця необхідність змін і формує основу для розуміння процесу трансформації.

1.2. Поняття «трансформації» міжнародних організацій

Дослідження еволюції міжнародних інституцій в умовах повномасштабної війни вимагає чіткого розмежування базових політологічних термінів. У сучасній науці «трансформацію» досить часто плутають з «реформуванням» (плановими та керованими змінами апарату, що не змінюють статутної мети) або «адаптацією» (ситуативним підлаштуванням під нові умови зі збереженням старих правил гри). Натомість трансформація є набагато глибшим, складнішим і часто болісним процесом якісної структурної, функціональної та нормативно-ціннісної перебудови, що веде до радикального переосмислення місії інституції.

Міжнародна бюрократія за своєю природою завжди тяжіє до інерції, уникаючи різких рухів, тому перехід до трансформації ніколи не відбувається за власним бажанням керівництва. Як зазначає британський стратег Л. Фрідман, коли масштабна криза ставить під загрозу основи світопорядку, збереження старих механізмів роботи веде організацію до управлінського паралічу або повної втрати політичного авторитету [19, p. 45]. Тому трансформація є жорсткою, вимушеною реакцією на екзистенційну загрозу, коли старі методи вирішення проблем виявляються абсолютно недієздатними, а звичні дипломатичні інструменти перетворюються на ширму для прикриття бездіяльності.

З позиції політичного реалізму політолога Дж. Міршаймера, міжнародні організації взагалі не мають власної, незалежної від держав траєкторії розвитку, будучи лише інструментами в руках наймогутніших гравців для закріплення результатів попередніх війн [21, p. 340]. Ця прагматична школа доводить, що інституції не здатні зупинити агресію великої держави, оскільки вони від початку конструювалися для

обслуговування інтересів цих самих могутніх акторів. Згідно з цією логікою, трансформація можлива виключно тоді, коли війна повністю руйнує старий безпековий статус-кво, змушуючи держави глибоко переформатовувати існуючі блоки або створювати нові альянси, орієнтовані на реальне силове стримування противника, а не на абстрактні пошуки консенсусу [21, p. 345].

Інший, більш комплексний інституціональний підхід наголошує на власній цінності організацій як механізмів, що суттєво здешевлюють і спрощують багатосторонні переговори. Американські аналітики Ф. Гілл та А. Стент зазначають, що навіть під час інтенсивної війни держави вкрай рідко відмовляються від існуючих інституцій; уряди намагаються наділити їх новими, нетиповими функціями замість створення нових майданчиків з нуля, оскільки побудова нової інституційної архітектури вимагає колосальних витрат часу та політичного капіталу [20, p. 112]. Цей процес розширення мандату у відповідь на кризу і є інституційною трансформацією, яка дозволяє зберегти накопичений бюрократичний досвід, спрямувавши його на вирішення абсолютно нових завдань.

Дослідники Р. Менон та Е. Румер підкреслюють, що міжнародні структури стають безальтернативними каналами координації зусиль десятків країн, що дозволяє уникнути хаосу при наданні комплексної допомоги жертві агресії або запровадженні складних багатосторонніх санкцій [22, p. 89]. Важливу роль тут відіграє концепція «колективної сек'юритизації» М. Веббера та Дж. Сперлінга, які доводять, що трансформація починається з моменту, коли держави-члени колективно визнають певну подію екзистенційною загрозою для всього об'єднання, після чого інституція мобілізує ресурси і переходить до конфронтаційної стратегії, залишаючи в минулому спроби умиротворення агресора [47, p. 22].

Російсько-українська війна стала тим безпрецедентним «екзогенним шоком», який примусово запустив процеси глибокої трансформації, зруйнувавши ілюзію про те, що економічна взаємозалежність здатна гарантувати мир. С. Плохій наголошує, що ця агресія означала свідоме

повернення до імперських практик 19 століття, до яких Європа, розбещена десятиліттями комфорту, була абсолютно не готова ні ментально, ні інституційно [8, с. 210]. Цей шок зламав багаторічну бюрократичну інерцію, змусивши ухвалювати історичні рішення за лічені дні. хто це? В. Горбулін робить вкрай прагматичний висновок: стара архітектура безпеки просто не витримала перевірки реальністю, тому організації постали перед безальтернативним вибором: або максимально швидко адаптуватися до умов жорсткого силового протистояння, або назавжди змиритися з власною маргіналізацією на світовій арені [3, с. 65].

Феномен трансформації доцільно розглядати у кількох основних вимірах, кожен з яких відображає глибину інституційної кризи.

Перший вимір – функціональний, що означає вимушене взяття організацією абсолютно нетипових для її початкової природи завдань, які раніше вважалися табуйованими. Українські міжнародники Б. Парахонський та Г. Яворська підкреслюють, що в умовах війни навіть ті об'єднання, які від початку конструювалися як виключно економічні чи гуманітарні, змушені швидко опановувати інструменти жорсткої безпеки, перетворюючись на повноцінних геополітичних гравців [6, с. 145].

Другий ключовий вимір – структурно-процедурний, який стосується болісної зміни правил прийняття рішень та створення нових робочих органів в умовах саботажу з боку окремих держав. Цей вимір є критичним, коли традиційні механізми повністю блокуються через зловживання правом вето, як це сталося з паралізованою діями агресора Радою Безпеки ООН, що змусило міжнародне співтовариство шукати обхідні шляхи через Генеральну Асамблею [2, с. 112].

Третій вимір – нормативно-ціннісний, що передбачає глибинну зміну політичної культури, відмову від політики умиротворення та перегляд базових дипломатичних підходів. Українські мислителі С. Пирожков та Н. Хамітов зазначають, що неймовірна жорстокість повномасштабної агресії остаточно довела світові моральну та політичну збитковість нейтралітету,

який в умовах геноциду прирівнюється до співучасті [7, с. 98]. Міжнародні бюрократи, які десятиліттями відточували майстерність обтічних заяв, були змушені змінити свій лексикон, почавши офіційно визначати агресора та жертву, оскільки будь-яка інша позиція загрожувала втратою залишків легітимності [4, с. 201]. Виключення держави-агресора з Ради Європи стало безпрецедентним кроком, який на практиці продемонстрував готовність інституції пожертвувати універсальністю свого майданчика та значною часткою бюджетних надходжень заради збереження власних фундаментальних цінностей.

Окремо виділяється безпекова трансформація військово-політичних альянсів, коли організація стрімко повертається до свого первинного історичного завдання – колективної військової оборони території від конкретного, чітко ідентифікованого ворога. М. Веббер та Дж. Сперлінг зауважують, що війна змусила НАТО терміново переглянути доктринальні концепції, які роками базувалися на наївній ідеї можливого партнерства з Росією, та остаточно усвідомити завершення епохи безпечних експедиційних місій на Близькому Сході [47, p. 35]. Т. Снайдер слушно зазначає, що реальна загроза фізичного знищення суверенної держави в центрі Європи виявилася значно дієвішим аргументом для стрімкого розширення НАТО, ніж десятиліття дипломатичних переговорів та програм партнерства [31, p. 250].

Паралельно розгорнулася масштабна економічно-санкційна трансформація: в умовах небажання західних еліт вступати у пряму військову конфронтацію через ризик ядерної ескалації, міжнародні об'єднання почали активно використовувати економіку як головну геополітичну зброю, формуючи безпрецедентні механізми експортного контролю [16, p. 150].

Попри ці зрушення, українські дослідники оцінюють поточні процеси максимально прагматично і критично, не впадаючи в безпідставний оптимізм. Наприклад, О. Буряченко зазначає, що структурні зміни в ООН та інших глобальних організаціях наразі залишаються здебільшого

косметичними і постійно спізнюються порівняно з реальною динамікою збройного конфлікту на виснаження [1, с. 208]. Політолог С. Федуняк слушно наголошує, що будь-які декларації є порожніми без створення Спеціального трибуналу для покарання політичного керівництва агресора та реформування права вето; доки порушник зберігає вплив в інституціях, розмови про нову архітектуру безпеки залишатимуться лише безплідними науковими дискусіями [10, с. 135].

Отже, під «трансформацією міжнародної організації» в межах нашого дослідження розуміється комплексний, глибокий і вимушений процес її структурної, функціональної та нормативно-ціннісної перебудови, який радикально змінює сутність її діяльності. Цей процес категорично не є плановою, комфортною реформою; він завжди запускається внаслідок масштабного зовнішнього військово-політичного шоку, який руйнує базові основи міжнародного права. Головна мета такої трансформації – забезпечення фізичного виживання системи та збереження дієздатності інституції в умовах руйнування старого світопорядку.

1.3. Форми трансформації міжнародних організацій у контексті війни

Теоретичні моделі інституційних змін на практиці перетворюються на цілком конкретні механізми адаптації до умов війни. Коли світ стикається з масштабним конфліктом, міжнародні гравці змушені швидко переглядати свій інструментарій. Як зазначає британський стратег Л. Фрідман, велика війна зазвичай не створює абсолютно нових інституцій з нуля, але вона кардинально змінює спосіб роботи вже існуючих об'єднань [19, p. 142]. Першою і дуже показовою формою таких змін є функціональна трансформація. Вона полягає у безпрецедентному розширенні мандату організації далеко за межі її початкових завдань. С. Плохій зауважує, що реальна загроза часто змушує економічні та політичні союзи брати на себе

абсолютно невластиві їм раніше оборонні функції, оскільки традиційної дипломатії виявляється недостатньо для зупинення агресора [8, с. 284].

Найяскравішим прикладом такої еволюції є Європейський Союз. Створений як виключно економічний проєкт, що спирався на інструменти «м'якої сили», ЄС був змушений екстрено активувати механізми прямої військової підтримки. Український історики Б. Парахонський та Г. Яворська підкреслюють, що агресія змусила Брюссель кардинально переглянути свою багаторічну пацифістську політику [6, с. 185]. Використання позабюджетного Європейського фонду миру для фінансування поставок зброї стало абсолютним зламом попередніх правил гри, перетворивши економічний блок на серйозного геополітичного гравця.

Другою формою виступає інституційно-структурна перебудова, яка найчастіше стає відповіддю на параліч традиційних керівних органів. Історики С. Віднянський та А. Мартинов вказують на глибоку кризу системи ООН, де Рада Безпеки виявилася повністю заблокованою правом вето держави-агресора [2, с. 132]. Коли головний орган не може ухвалити жодного рішення, система змушена шукати обхідні шляхи. Політолог О. Буряченко зазначає, що через використання спеціального механізму резолюції «Об'єднання заради миру» Генеральна Асамблея фактично перебрала на себе частину відповідальності за міжнародно-правову оцінку дій агресора [1, с. 209]. Хоча ці рішення мають лише рекомендаційний характер, їхнє ухвалення більшістю голосів формує легальну базу, яка дозволяє іншим державам запроваджувати жорсткі санкції.

Третьою критично важливою формою є нормативно-ціннісна трансформація, що супроводжується переглядом дипломатичного етикету та політичної культури. Американські міжнародники Ф. Гілл та А. Стент зауважують, що західні інституції роками уникали прямої конфронтації з авторитарними режимами, помилково вважаючи економічне залучення кращою стратегією [20, p. 134]. Жорстокість нової війни змусила міжнародну бюрократію відмовитися від політики умиротворення. У збірнику за

редакцією В. Кулика аналізується, як організації відмовилися від розмитих заяв на користь чіткого юридичного визначення агресора та жертви [4, с. 215]. Виключення Російської Федерації з Ради Європи довело, що інституція здатна пожертвувати своїм бюджетом заради збереження власних ціннісних основ.

Четверта форма стосується докорінного перегляду безпекових політик військових альянсів, що найвиразніше видно на прикладі НАТО. М. Веббер та Дж. Сперлінг доводять, що агресія проти України змусила Альянс остаточно відмовитися від спроб вибудувати партнерство з Москвою і повернутися до свого первинного завдання – жорсткого стримування військової загрози та оборони території [47, p. 38]. Експерт з міжнародних відносин Р. Еллісон звертає увагу на те, що НАТО кардинально змінило військову доктрину, перейшовши до стратегії жорсткого захисту кожного сантиметра союзницької території з перших хвилин конфлікту [15, p. 798]. Вступ Фінляндії та Швеції до Альянсу довів, що перед обличчям реальної загрози громіздкі бюрократичні процедури можуть бути максимально пришвидшені. Т. Снайдер слушно додає, що загроза знищення суверенної держави виявилася значно дієвішим стимулом для розширення, ніж десятиліття переговорів [31, p. 250].

П'ята форма лежить у площині економіки: західні структури почали використовувати фінанси як головну зброю. А. Ослунд підкреслює, що об'єднання на кшталт Групи семи (G7) та ЄС фактично перетворилися на глобальні координаційні центри економічного тиску на агресора [16, p. 245]. Р. Менон та Е. Румер зазначають, що фінансові установи, такі як МВФ та Світовий банк, також були змушені проявити гнучкість, швидко створюючи спеціальні механізми для вливання коштів у країну, яка перебуває у стані війни [22, p. 185].

Шостою формою є трансформація міжнародного кримінального правосуддя. Український політолог С. Федуняк зауважує, що стара архітектура права виявилася занадто повільною, тому видача Міжнародним

кримінальним судом ордерів на арешт стала надзвичайно потужним юридичним зрушенням [10, с. 138]. Водночас дослідних міжнародних стосунків В. Горбулін прагматично наголошує, що більшість великих організацій все ще намагається залишити простір для майбутніх переговорів з порушником [3, с. 118]. С. Пирожков та Н. Хамітов також додають, що будь-яка трансформація жорстко стримується небажанням великих гравців створювати радикальні прецеденти, які можуть бути використані проти них самих у майбутньому [7, с. 152].

Трансформація міжнародних організацій у період інтенсивного збройного конфлікту реалізується через кілька цілком конкретних форм. Вона включає безпрецедентне розширення мандатів, структурну перебудову паралізованих органів управління, жорстку відмову від політики умиротворення, повернення до військового стримування та запровадження абсолютно нових механізмів економічного і юридичного примусу. Здатність кожної конкретної організації оперативно застосувати ці інструменти визначає її шанси на збереження політичного впливу в майбутній архітектурі світової безпеки. Інституції, які виявляться нездатними до такої болісної перебудови, неминуче перетворяться на маргінальні дискусійні майданчики без права вирішального голосу на світовій арені.

РОЗДІЛ 2
ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІД ВПЛИВОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014-2024 рр.)

2.1. Реакція міжнародних організацій на події 2014 року

Початок збройної агресії Російської Федерації проти України у лютому та березні 2014 р., що супроводжувався незаконною окупацією Кримського півострова та військовою ескалацією на Донбасі, став наймасштабнішим порушенням європейських кордонів після Другої світової війни. Цей прецедент створив критичне навантаження на архітектуру глобальної безпеки, сформовану протягом другої половини XX століття. Європейські еліти, які десятиліттями вибудовували складну систему енергетичної та торговельної взаємозалежності з Москвою, виявилися психологічно не здатними усвідомити, що економічний прагматизм може бути принесений в жертву імперським амбіціям.

Реакція багатосторонніх інституцій у 2014 р. категорично не мала характеру глибинної трансформації, обмежившись реактивною та надзвичайно обережною адаптацією заради збереження економічного й політичного статус-кво. С. Плохій зауважує, що західні еліти виявилися не готовими визнати крах системи європейської безпеки [8, с. 210].

Як зазначає В. Горбулін, міжнародне співтовариство виявилося абсолютно непідготовленим до розпізнавання гібридних методів ведення війни [3, с. 82]. Міжнародна бюрократія під тиском окремих столиць намагалася штучно вмістити нову військову реальність у старі процедурні рамки, схиляючись до трактування подій як глибокої внутрішньої кризи. Б. Парахонський та Г. Яворська підкреслюють, що це концептуальне викривлення суттєво уповільнило мобілізацію механізмів колективної безпеки та дозволило агресору безперешкодно закріпитися на захоплених територіях [6, с. 148].

Найбільш показовим індикатором інституційної кризи стала абсолютно паралізована реакція Організації Об'єднаних Націй та її Ради Безпеки. Відповідно до логіки структурного реалізму Дж. Міршаймера, міжнародні інституції миттєво втрачають свою дієздатність у моменти прямого зіткнення інтересів великих ядерних держав [21, p. 341]. Право вето, яким наділена Російська Федерація, прогнозовано заблокувало ухвалення резолюції у березні 2014 р. щодо юридичної нікчемності псевдореферендуму в Криму.

Дана ситуація продемонструвала безсилля механізму запобігання конфліктам, коли порушником виступає його архітектор. Така неспроможність оперативно розгорнути повноцінну миротворчу місію або хоча б поліцейський контингент під егідою ООН утворила небезпечний безпековий вакуум на сході України. Відповіддю на структурний параліч стало функціональне зміщення центру прийняття рішень до Генеральної Асамблеї ООН, яка у березні 2014 р. ухвалила резолюцію щодо територіальної цілісності України. Подібний безпрецедентний крок продемонстрував дипломатичну ізоляцію агресора, але мав виключно нормативний характер без жодних санкцій чи інструментів економічного примусу. Історики С. Віднянський та А. Мартинов зауважують, що неможливість силової імплементації рішень Генеральної Асамблеї висвітлила фундаментальну слабкість універсальної системи безпеки [2, с. 142]. Відсутність дієвих механізмів примусу перетворила головний майданчик ООН на місце для нескінченних дискусій, що жодним чином не впливало на оперативну ситуацію в зоні бойових дій.

На європейському регіональному рівні основний тягар реагування перебрала на себе Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), ставши єдиною структурою, здатною оперативно розгорнути масштабну польову присутність. Створення Спеціальної моніторингової місії (СММ) ОБСЄ в Україні навесні 2014 р. виглядало як приклад відносно швидкої адаптації до кризових умов із мандатом на збір неупередженої інформації та сприяння діалогу [32]. Однак реальна ефективність ОБСЄ була критично

обмежена базовим правилом консенсусу, що вимагало згоди самої держави-агресора на подовження мандату та затвердження бюджету. Така жорстка інституційна залежність змушувала керівництво організації постійно вдаватися до сумнівних компромісів та нейтральних формулювань офіційних звітів, уникаючи ідентифікації російських військ.

Не маючи можливості здійснювати цілодобовий жорсткий контроль за неконтрольованою ділянкою кордону, місія часто фіксувала лише наслідки обстрілів, а не сам факт перекидання військової техніки чи регулярних підрозділів. Крім того, залучення ОБСЄ до роботи Тристоронньої контактної групи з мирного врегулювання створило дуже складний прецедент. Політолог О. Буряченко зазначає, що цей формат фактично легітимізував представників незаконних збройних формувань як повноцінних учасників мирного процесу [1, с. 206]. Це призвело до розмивання політичної відповідальності ініціатора війни та перетворення міждержавного конфлікту на імітацію внутрішнього протистояння.

Європейський Союз у 2014 р. зіткнувся з найглибшою кризою своєї нормативної та інтеграційної ідентичності, продемонструвавши концептуальну неготовність до силового протистояння. Ф. Гілл та А. Стент зазначають, що європейські інституції виявилися абсолютно не готовими до того, що підписання економічної Угоди про асоціацію може стати тригером для військової агресії [20, p. 75].

Зіткнувшись із реальністю, Брюссель діяв вкрай обережно. Більшість європейських політиків щиро, але помилково вірила у концепцію стримування через економічну залученість, сподіваючись, що перспектива втрати європейських ринків змусить Кремль відмовитися від подальшої ескалації. Введення перших секторальних санкцій влітку 2014 р., прискорене трагедією збиття рейсу MH17, стало важливим політичним прецедентом. Проте Р. Менон та Е. Румер наголошують, що цей санкційний режим від самого початку мінімізував втрати для економік ключових держав-членів ЄС [22, p. 132]. А. Ослунд підкреслює, що цільові обмеження свідомо не

зачіпали масового експорту нафти та природного газу, дозволивши агресору зберегти ресурси для фінансування військової машини [16, p. 178]. Відсутність готовності до економічних жертв заради захисту принципів міжнародного права стала визначальною рисою політики ЄС, а делегування кризового менеджменту окремим столицям у рамках Нормандського формату яскраво свідчило про небажання європейської бюрократії брати на себе пряму геополітичну відповідальність.

Північноатлантичний альянс зіткнувся з гострою необхідністю перегляду своєї політики на східному фланзі, оскільки події остаточно зруйнували постбіполярну ілюзію безпечного європейського простору. х Р. Еллісон зазначає, що Альянс роками намагався балансувати між обережним розширенням співпраці з партнерами та уникненням кроків, які Москва могла б трактувати як ескалацію [15, p. 794]. Реакція НАТО у 2014 р. ознаменувала зупинення практичного цивільного та військового співробітництва з Російською Федерацією і посилення військової присутності в країнах Балтії та Польщі заради заспокоєння власних держав-членів. Політика НАТО щодо України залишалася максимально дистанційованою від зони бойових дій, обмежуючись дорадчою підтримкою та постачанням нелетального обладнання.

Така пасивна позиція фактично дала Москві негласний сигнал про те, що Захід змирився з існуванням «сірої зони» на своїх східних кордонах. М. Веббер та Дж. Сперлінг підкреслюють, що керівництво НАТО і союзники категорично уникали дискусій щодо надання Києву летальної зброї чи перспектив Плану дій щодо членства [47, p. 28]. Ця обережність диктувалася глибоким побоюванням втягування ядерного блоку в збройний конфлікт, в результаті чого Україна була залишена сам на сам з переважаючими силами противника.

У нормативно-ціннісному вимірі найбільш принциповою на початковому етапі виглядала реакція Ради Європи. У квітні 2014 р. Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) позбавила російську

делегацію права голосу, що стало логічною відповіддю на зухвалу анексію суверенної території. Проте цей прецедент швидко проілюстрував межі стійкості організацій перед фінансовим шантажем, коли Російська Федерація повністю призупинила сплату своїх чималих внесків. Це створило вкрай небезпечний інституційний прецедент, коли агресор переконався, що базові права людини та міжнародні конвенції можна відкрито ігнорувати, якщо ти володієш достатнім фінансовим ресурсом. С. Федуняк слушно наголошує, що цей фінансовий тиск призвів до глибокої деградації європейських цінностей, кульмінацією якої стало безумовне повернення делегації РФ до ПАРЄ через кілька років [10, с. 134]. Л. Фрідман зауважує, що такі дії девальвували механізми міжнародно-правової відповідальності та сформували у російського керівництва абсолютне відчуття безкарності [19, p. 115].

Реакція міжнародних організацій на події 2014 р. засвідчила їхню комплексну політичну та інституційну неспроможність забезпечити ефективне стримування агресора. Замість глибокої трансформації своїх підходів до світової безпеки, глобальні та регіональні гравці обрали шлях реактивної адаптації та політики умиротворення, застосовуючи дозований та безпечний для себе санкційний тиск. Пріоритет економічних інтересів над задекларованими цінностями та небажання західних еліт визнавати екзистенційний характер загрози з боку Москви не принесли стабільності.

2.2.Політика міжнародних організацій щодо України та Росії у період гібридного етапу агресії 2014–2021 рр .

Період 2014-2021 рр. в історії європейської безпеки можна охарактеризувати як етап стратегічної амбівалентності та системних спроб штучного заморожування конфлікту. Після першого шоку, викликаного незаконною окупацією Кримського півострова та початком бойових дій на Донбасі, провідні міжнародні організації обрали тактику мінімізації політичних та економічних ризиків. Як зазначає історик С. Плохій, західні

демократії та їхні бюрократичні інституції виявилися психологічно і політично не готовими визнати факт остатного руйнування архітектури безпеки другої половини XX століття [8, с. 215].

Замість того, щоб жорстко покарати порушника міжнародного права, глобальні гравці зосередили свої зусилля на локалізації конфлікту в межах кількох районів Донецької та Луганської областей. Головною метою міжнародної бюрократії стало не відновлення справедливості та територіальної цілісності України, а запобігання неконтрольованій ескалації, яка могла б перерости у континентальну війну. Такий прагматичний, але короткозорий підхід зумовив специфічну політику міжнародних організацій. Б. Парахонський та Г. Яворська наголошують, що міжнародні структури стали заручниками нав'язаного агресором наративу про «внутрішній український конфлікт» [6, с. 142].

Уряди західних держав використовували міжнародні майданчики не для тиску на Москву, а радше для виправдання власної бездіяльності та небажання нести втрати від розриву торговельних зв'язків. Американські дослідниці Ф. Гілл та А. Стент слушно зауважують, що у період 2014–2021 рр. Захід постійно шукав шляхи для повернення до формату «business as usual» у відносинах з російським керівництвом [20, p. 88].

Найбільш показовою у цьому контексті була паралізована політика Організації Об'єднаних Націй, яка остаточно втратила важелі управління безпековими кризами. Рада Безпеки ООН виявилася повністю виключеною з процесу реального врегулювання. С. Віднянський та А. Мартинов зазначають, що російське право вето перетворило засідання Ради Безпеки на беззмістовні словесні баталії, які жодним чином не впливали на ситуацію на фронті [2, с. 145]. Не маючи змоги ухвалити рішення про введення миротворчого контингенту («блакитних шоломів») на кордон між Україною та РФ, ООН була змушена обмежитися гуманітарним реагуванням.

Організація зосередилася на наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам та фіксації порушень через Моніторингову місію ООН з

прав людини, яка регулярно публікувала свої звіти [27]. Проте ці звіти не мали жодних юридичних чи політичних наслідків для агресора. Центральну роль у кризовому менеджменті перебрала на себе Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), яка розгорнула польову місію безпосередньо в зоні конфлікту [32]. ОБСЄ виступила головним модератором у рамках Тристоронньої контактної групи. Проте, як зазначає В. Горбулін, діяльність ОБСЄ була критично обмежена принципом консенсусу, який давав Москві можливість блокувати будь-які невигідні їй ініціативи [3, с. 76]. Спостерігачі щоденно стикалися з обмеженням свободи пересування, а організація свідомо йшла на поступки агресору заради збереження своєї фізичної присутності на Донбасі.

Особливо суперечливою була політика Європейського Союзу, який намагався балансувати між санкційним тиском та збереженням енергетичної співпраці. У 2014 р. ЄС запровадив секторальні економічні санкції проти російського фінансового та енергетичного секторів. Дослідники Р. Менон та Е. Румер наголошують, що ці санкції від самого початку конструювалися таким чином, щоб не завдати критичної шкоди європейським економікам [22, p. 134]. Брюссель прив'язав тривалість санкційного режиму виключно до повного виконання Мінських угод, що створило патову ситуацію: Росія не збиралася їх виконувати, а ЄС не мав механізмів примусу. Економічна політика європейських держав йшла врозріз із деклараціями про захист суверенітету.

Шведський економіст А. Ослунд жорстко критикує той факт, що паралельно з дією санкційного режиму окремі держави-члени ЄС продовжували реалізацію масштабних енергетичних проєктів з агресором, найяскравішим з яких стало будівництво газопроводу Північний потік-2 [16, p. 178]. Це формувало у російського керівництва впевненість у тому, що економічні інтереси Заходу завжди переважатимуть над принципами міжнародного права. Водночас необхідно визнати, що ЄС став головним фінансовим донором українських реформ, виділивши мільярди євро на

стабілізацію економіки через механізми макрофінансової допомоги та підтримки європейських банків [33]. Проте ця допомога була обумовлена внутрішніми реформами, а не безпековими потребами, і до 2022 р. в кабінетах європейської бюрократії існувало суворе табу на надання Україні реальної європейської перспективи.

Північноатлантичний альянс у цей період також обрав стратегію обережного дистанціювання, відмовившись від проактивної ролі у вирішенні конфлікту. Після саміту в Уельсі у 2014 р. НАТО зосередилося виключно на посиленні власного східного флангу. Британський дослідник Р. Еллісон зазначає, що Альянс чітко розмежував гарантії безпеки: п'ята стаття діяла лише для повноправних членів, тоді як країни-партнери опинилися у «сірій зоні» безпеки [15, p. 796]. Політика Альянсу щодо України у 2014–2021 рр. фокусувалася на наданні дорадчої допомоги, ухваленні Комплексного пакету допомоги та створенні трастових фондів для реабілітації військових і логістики [17].

Проте керівництво НАТО категорично уникало дискусій щодо надання Україні Плану дій щодо членства та блокувало постачання летального озброєння по лінії організації. М. Веббер та Дж. Сперлінг пояснюють таку обережність страхом перед прямою військовою конфронтацією з ядерною державою [47, p. 28]. З теоретичної точки зору, така політика інституцій ідеально вписується в рамки концепції структурного реалізму Дж. Міршаймера: організації не діяли автономно, їхня поведінка була точним відображенням небажання західних держав вступати у відкритий конфлікт [47, p. 345]. Стратегія стримування через ізоляцію конфлікту виявилася хибною, оскільки вона не змогла змінити розрахунків російського керівництва, яке сприйняло небажання Заходу інтегрувати Україну як прояв слабкості.

Найбільш болючим ударом по системі міжнародного права та довірі до інституцій стали події в Раді Європи та органах міжнародного правосуддя. У квітні 2014 р. Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) позбавила

російську делегацію права голосу через незаконну анексію Криму. У відповідь Москва припинила сплачувати свої фінансові внески, що створило діру в бюджеті організації. Як наголошує С. Федуняк, замість того, щоб знайти альтернативні джерела фінансування, європейська бюрократія пішла на безпрецедентну змову [10, с. 136].

У 2019 р. під тиском ключових держав-членів ПАРЄ ухвалила рішення про безумовне повернення російської делегації, незважаючи на те, що жодна з попередніх вимог не була виконана. О. Буряченко вказує, що ця інституційна капітуляція Ради Європи зруйнувала механізм нормативного остракізму та створила небезпечний прецедент безкарності [1, с. 210]. Не менш розчаровуючою була реакція міжнародного кримінального правосуддя. Офіс Прокурора Міжнародного кримінального суду роками перебував на етапі попереднього вивчення ситуації [30]. Відсутність швидких ордерів на арешт винуватців воєнних злочинів на Донбасі та в Криму лише посилювала відчуття безкарності серед російського військово-політичного керівництва, демонструючи, що механізми правосуддя є занадто повільними для оперативного реагування.

Отже, політика міжнародних організацій щодо України та Росії у період 2014-2021 років характеризувалася глибокою стратегічною амбівалентністю, спробами зберегти економічні зв'язки з агресором та небажанням визнавати екзистенційний масштаб загрози. Замість необхідної інституційної трансформації, провідні безпекові та політичні структури обрали шлях реактивної адаптації та умиротворення. Вони зосередилися на дипломатичному «заморожуванні» конфлікту за рахунок суверенітету України. Ця семирічна інституційна пауза, яка супроводжувалася поверненням агресора до Ради Європи та будівництвом нових газопроводів, сформувала у російського керівництва абсолютну впевненість у слабкості західного світу. Бездіяльність міжнародних організацій у цей період зробила масштабний шок 2022 року не лише можливим, але й неминучим.

2.3. Трансформація політики міжнародних організацій у період повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 р., стало руйнівним вододілом в історії сучасної системи міжнародних відносин. Цей акт неприхованої агресії найбільшої за площею держави світу проти свого сусіда остаточно знищив будь-які ілюзії щодо можливості збереження Ялтинсько-Потсдамського світопорядку, сформованого у другій половині XX століття. Як зазначає С. Плохій у своєму історичному дослідженні, події 24 лютого 2022 р. стали не просто регіональним конфліктом, а прямим нападом на самі основи Статуту ООН, що змусило міжнародне співтовариство різко вийти зі стану стратегічної амбівалентності [8, с. 312].

Зіткнувшись із загрозою глобальної катастрофи, провідні інституції були змушені розпочати процес форсованої, часто хаотичної, але життєво необхідної трансформації своїх політик, яка стала реакцією на крах багаторічної політики умиротворення. Універсальна система безпеки, уособленням якої є Організація Об'єднаних Націй, першою відчула на собі всю тяжкість інституційного паралічу. Рада Безпеки ООН очікувано виявилася абсолютно нездатною зупинити агресію через застосування права вето Російською Федерацією наприкінці лютого 2022 р. [29]. Цей глухий кут змусив систему шукати альтернативні шляхи, що призвело до різкого зміщення центру політичної ваги до Генеральної Асамблеї ООН. Вже 2 березня 2022 р. Асамблея на своїй надзвичайній сесії абсолютною більшістю голосів ухвалила історичну резолюцію, яка чітко кваліфікувала дії РФ як агресію і вимагала негайного виведення військ [13].

Згодом, 13 жовтня 2022 р., було ухвалено ще одну резолюцію, яка засудила спробу незаконної анексії українських територій [34]. Ця нормативна ізоляція агресора продемонструвала глобальний поділ, де країни Заходу виступили консолідованим фронтом, тоді як частина держав так

званого Глобального Півдня обрала обережну тактику вичікування. Параліч Ради Безпеки каталізував давно назрілі дискусії щодо необхідності реформування права вето, оскільки діюча система перетворилася на механізм захисту порушника від правосуддя. С. Віднянський та А. Мартинов зазначають, що хоча ці резолюції не містили прямих механізмів примусу, вони виконали критично важливу функцію легітимізації спротиву, сформувавши правову рамку для запровадження жорстких санкцій [2, с. 180]. Водночас гуманітарні агенції ООН зіткнулися з найбільшою міграційною кризою в Європі з часів Другої світової війни, запустивши безпрецедентні плани реагування [43].

Найбільш вражаючу, радикальну та багатовимірну трансформацію у першій чверті XXI століття продемонстрував Європейський Союз. Організація, яка десятиліттями будувала свою ідентичність на концепції «м'якої сили» та взаємовигідної економічної торгівлі, опинилася перед обличчям екзистенційної мілітарної загрози. Усвідомлення того, що економічна взаємозалежність більше не гарантує миру, змусило Брюссель діяти нетипово жорстко. Європейські еліти були змушені форсовано розривати багаторічні енергетичні зв'язки з агресором, що супроводжувалося значними економічними втратами та інфляційними шоками для самих європейців.

Вже у березні 2022 р. Європейський Союз ухвалив історичний документ – «Стратегічний компас безпеки та оборони», який офіційно визнав повернення силової політики на континент і заклав основи для формування власного військового потенціалу ЄС [12]. Відмова від російського газу та нафти стала не менш важливим геополітичним кроком, ніж постачання зброї, оскільки вона позбавила Москву головного важеля політичного шантажу. Високий представник ЄС Ж. Боррель цілком слушно наголосив, що результат цієї війни безпосередньо визначатиме новий світовий порядок [9]. Функціональна трансформація ЄС найяскравіше проявилася у безпрецедентному рішенні про використання Європейського фонду миру:

вперше у своїй історії союз почав централізовано фінансувати закупівлю озброєння для третьої країни [18]. Цей крок зламав багаторічні пацифістські табу всередині блоку. Паралельно відбулася докорінна зміна санкційної політики: ЄС ухвалив низку найжорсткіших пакетів санкцій, які вдарили по технологічному, фінансовому та енергетичному секторах російської економіки. Не менш важливою стала політична трансформація: відмовившись від обережності, ЄС надав Україні статус кандидата на вступ та розпочав підготовку до розробки багаторічного плану відбудови [26].

Північноатлантичний альянс (НАТО) також пройшов через етап швидкої та глибокої сек'юритизації, оскільки події 24 лютого 2022 р. остаточно поховали будь-які ілюзії щодо можливості діалогу з Москвою. Інтеграція Фінляндії та Швеції до складу Альянсу стала історичним наслідком цієї кризи, що кардинально змінило безпековий баланс у регіоні Балтійського моря та продемонструвало повний крах російських стратегічних розрахунків. Британський дослідник Р. Еллісон зауважує, що Альянс був змушений екстрено повернутися до свого первинного коріння – жорсткого стримування імперіалізму та оборони території своїх членів [15, p. 801].

Ця концептуальна зміна була офіційно зафіксована у новій Стратегічній концепції НАТО, ухваленій на саміті в Мадриді 29 червня 2022 р., яка безапеляційно визначила Російську Федерацію як найбільш значну і пряму загрозу безпеці союзників [24]. Альянс перейшов від політики символічної присутності на східному фланзі до стратегії передового захисту, суттєво наростивши військові контингенти біля своїх східних кордонів. Водночас політика НАТО безпосередньо щодо України залишалася вкрай прагматичною і обережною, відображаючи природний страх перед ядерною ескалацією. Альянс тривалий час дозував постачання високотехнологічної зброї, намагаючись знайти ідеальну межу між підтримкою Києва та недопущенням прямого зіткнення з РФ. Л. Фрідман підкреслює, що Альянс

ретельно уникав кроків, які могли б бути витлумачені Кремлем як пряме вступлення НАТО у війну [19, p. 215].

Замість закритого неба, організація зосередилася на нелетальній допомозі через розширений Комплексний пакет [17], делегувавши постачання важкої зброї на рівень двосторонніх домовленостей та формату «Рамштайн». На саміті у Вільнюсі в липні 2023 р. Альянс підтвердив перспективу членства України, але утримався від надання конкретних часових рамок [45]. Ф. Гілл та А. Стент зазначають, що така позиція чітко окреслює межі трансформації НАТО: Альянс готовий озброювати жертву, але не ризикувати власним існуванням заради держави поза п'ятою статтею [20, p. 150].

На рівні інституцій, що відповідають за демократичні стандарти та права людини, найбільш радикальні зміни відбулися в Раді Європи, яка під тиском неспростовних фактів масових воєнних злочинів змінила курс. Вже у березні 2022 р. Комітет міністрів ухвалив безпрецедентне рішення про повне виключення РФ з лав організації. О. Буряченко наголошує, що цей крок став потужним актом нормативного очищення, коли інституція пожертвувала бюджетом заради фундаментальних цінностей [1, с. 211].

Натомість ОБСЄ опинилася у стані клінічної смерті: принцип консенсусу дозволив Росії заблокувати продовження мандату СММ, що призвело до її закриття [32, 2022]. Як слушно зазначає Р. Крет, ОБСЄ перетворилася на заручника власного статуту, втративши здатність впливати на архітектуру безпеки [5, с. 165]. Надзвичайно потужна трансформація відбулася у сфері міжнародного кримінального правосуддя. Вже 2 березня 2022 р. Офіс Прокурора МКС офіційно розпочав розслідування ситуації в Україні [30]. Видача ордера на арешт президента РФ стала справжнім юридичним землетрусом, який суттєво обмежив дипломатичний маневр агресора та створив основу для невідворотності покарання вищого політичного керівництва. Міжнародний суд ООН 16 березня 2022 р. зобов'язав Росію призупинити військові операції, юридично зафіксувавши

злочин [14]. Окремого аналізу заслуговує безпрецедентна адаптація фінансових інституцій, які продемонстрували здатність діяти в екстремальних умовах: МВФ затвердив програму розширеного фінансування для країни у стані війни [36], а Світовий банк розробив методологію швидкої оцінки шкоди [41]. Безпрецедентна гнучкість фінансових регуляторів дозволила зберегти макроекономічну стабільність України в умовах катастрофічного падіння ВВП. ЄБРР та ЄІБ спрямували мільярди на підтримку критичної інфраструктури [33]. А. Ослунд зазначає, що така мобілізація дозволила уникнути колапсу української держави [16, p. 250].

Процеси після 24 лютого 2022 р. засвідчили найглибшу трансформацію міжнародних організацій з часів завершення Холодної війни. Демократичний світ консолідувався, здійснивши перехід від умиротворення автократій до політики жорсткого силового стримування [28, p. 89]. Проте, як прагматично зазначає В. Горбулін, ці інституційні зміни залишаються реактивними та суттєво стримуються страхом ядерної ескалації [3, с. 94]. Попри наявну бюрократичну інерцію, рубікон перейдено: повернення до старих форматів співпраці з агресором є об'єктивно неможливим.

РОЗДІЛ 3
НОВІ МОДЕЛІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

3.1. Вплив російсько-української війни на подальшу еволюцію міжнародних організацій

Досвід тривалої російсько-української війни, яка розпочалася у лютому 2014 р. і набула безпрецедентних масштабів після 24 лютого 2022 р., переконливо довів, що звичайний косметичний ремонт старої системи міжнародних відносин є абсолютно неможливим.

Український дослідник і політик В. Горбулін у своїх стратегічних працях неодноразово наголошує, що архітектура безпеки, штучно створена державами-переможцями в середині XX століття, остаточно вичерпала свій ресурс і потребує системного демонтажу, оскільки вона деградувала та перетворилася на бюрократичний механізм захисту агресорів від заслуженого покарання [3, с. 142].

Ця критична думка знаходить повну підтримку і серед впливових західних теоретиків школи політичного реалізму. Наприклад, американський політолог Дж. Міршаймер звертає увагу на те, що універсальні організації на кшталт Організації Об'єднаних Націй за своєю природою ніколи не зможуть зупинити велику ядерну державу, оскільки вони від самого початку конструювалися для обслуговування геополітичних інтересів найсильніших гравців, а не для захисту слабких чи забезпечення абстрактної історичної справедливості [21, p. 350].

Відповідно, реальна перспектива трансформації глобальних інституцій у XXI столітті полягає не в їхньому повному і негайному знищенні, що призвело б до абсолютного правового хаосу, а у вимушеному, дуже болісному переформатуванні під жорстким тиском нових екзистенційних загроз. Якщо ці роздуті управлінські машини не навчаться оперативно та

жорстко карати порушників конвенцій, вони неминуче повторять сумну долю Ліги Націй, остаточно втративши будь-який реальний вплив на світові процеси.

Найбільш гострою та концептуальною проблемою, яка десятиліттями блокує будь-які серйозні спроби структурної трансформації, залишається інституційний параліч Ради Безпеки ООН через систематичне зловживання правом вето. Британський стратег та історик Л. Фрідман зазначає, що наявність невід'ємного права вето у держави, яка відкрито та зухвало веде неспровоковану конвенційну війну проти свого суверенного сусіда, повністю девальвує міжнародне право і перетворює найвищий безпековий орган планети на звичайний телевізійний майданчик для поширення агресивної пропаганди [19, p. 230].

Архітектори ООН у другій половині XX століття наївно вважали, що право вето спонукатиме великі держави до пошуку консенсусу, проте на практиці воно стало індульгенцією на безкарність. Тому головним і найбільш складним практичним напрямом реформування універсальної системи безпеки є пошук юридичних і політичних шляхів обходу цього процедурного глухого кута.

Українські історики С. Віднянський та А. Мартинов підкреслюють, що міжнародне співтовариство, зіткнувшись із неможливістю змінити Статут ООН прямо, вже почало значно активніше використовувати обхідні механізми Генеральної Асамблеї ООН, де жодна країна світу не має привілею одноосібного блокування рішень [2, с. 185].

Хоча резолюції Асамблеї згідно зі Статутом мають переважно рекомендаційний характер, їхнє ухвалення переважною більшістю голосів демократичних країн створює потужну нормативно-політичну рамку, яка дозволяє окремим державам чи регіональним союзам абсолютно легально запроваджувати жорсткі економічні санкції. У довгостроковій перспективі трансформація ООН має неодмінно призвести до розширення складу Ради Безпеки за рахунок нових відповідальних гравців з Глобального Півдня та

запровадження обов'язкового механізму призупинення права вето у тих випадках, коли йдеться про злочин неспровокованої агресії.

Усвідомлюючи неповороткість, процедурну слабкість та надмірну бюрократизацію глобальних структур, демократичні держави вільного світу почали робити свідому політичну ставку на розвиток гнучких регіональних альянсів та створення ситуативних оборонних коаліцій. Американські дослідниці зовнішньої політики Ф. Гілл та А. Стент у своїх ґрунтовних роботах звертають увагу на те, що замість марних спроб узгодити дії понад ста дев'яноста країн в кулуарах ООН, Захід остаточно обрав шлях створення спеціалізованих форматів [20, p. 160].

Яскравим і надзвичайно успішним прикладом такої альтернативної інституційної трансформації стало створення Контактної групи з питань оборони України, широко відомої у світі як формат «Рамштайн». Ця неформальна коаліція продемонструвала вражаючу здатність оперативно приймати доленосні рішення щодо постачання сучасних високотехнологічних озброєнь, організації складної логістики та виділення масштабної фінансової підтримки, повністю оминаючи бюрократичні перепони та можливі вето.

Український політолог О. Буряченко цілком аргументовано зауважує, що саме такі коаліції рішучих держав, об'єднаних спільною метою виживання, стануть основою нової архітектури світової безпеки у XXI столітті [1, с. 215]. Вони переберуть на себе головні функції реального кризового менеджменту та жорсткого військового стримування порушників, залишаючи універсальним світовим майданчикам лише питання кліматичних змін, базової гуманітарної допомоги та загальні не зобов'язуючі дипломатичні дискусії.

Окремим і надзвичайно важливим вектором реформування системи міжнародної безпеки є концептуальна еволюція традиційних військово-політичних альянсів, насамперед НАТО. Протягом кількох десятиліть після завершення Холодної війни керівництво Альянсу намагалося

трансформувати його на глобальну агенцію з управління кризами далеко за межами Європи. Проте російська агресія грубо повернула Альянс до суворої реальності жорсткої територіальної оборони.

Британський дослідник безпекової політики Р. Еллісон зазначає, що перспектива реформування НАТО полягає у безповоротній відмові від ілюзорних концепцій стримування через діалог і переході до стратегії гарантованого недопущення противника на територію союзників («forward defence») [15, p. 805]. Це вимагає колосальних змін у логістиці, збільшення оборонних бюджетів та розміщення значних військових контингентів у стані високої бойової готовності безпосередньо на східних кордонах.

Американський історик Т. Снайдер підкреслює, що Альянс має остаточно усвідомити: будь-які сірі зони безпеки у Європі, які залишаються поза парасолькою статті 5 Вашингтонського договору, є прямим запрошенням для диктаторів до початку військових авантюр [31, p. 265]. Тому головним напрямом трансформації є розширення блоку та розробка дієвих, юридично зобов'язуючих гарантій безпеки для тих європейських демократій, які сьогодні перебувають на передовій лінії захисту вільного світу.

Надзвичайно глибоким і складним напрямом трансформації є докорінне реформування системи міжнародного кримінального правосуддя. Досвід повномасштабної війни довів, що існуючі міжнародно-правові механізми є занадто громіздкими і не мають реальних інструментів для переслідування за самий факт злочину агресії. Українські філософи С. Пирожков і Н. Хамітов наголошують на нагальній необхідності створення нових, максимально дієвих і швидких трибуналів [7, с. 145].

Створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України є безпрецедентним юридичним кроком, який має кардинально змінити правила гри на світовій арені, доповнюючи діяльність Міжнародного кримінального суду. Як справедливо зазначає український дослідник глобальної безпеки С. Федуняк, без реальних судових вироків та фізичного

покарання винних будь-які декларації міжнародних організацій про свою відданість ідеалам миру завжди будуть сприйматися диктаторами як прояв дипломатичного боягузтва [10, с. 140].

Остання перспектива глибоких інституційних змін лежить у фінансово-економічній площині. Збройна агресія змусила демократичний світ перетворити глобалізовану економіку на свою головну геополітичну зброю. Шведський економіст А. Ослунд у своїх дослідженнях доводить, що масштабна санкційна політика та подальша конфіскація заморожених активів агресора мають стати новими, абсолютно легальними інструментами міжнародного примусу [16, p. 260].

Раніше провідні світові банки та регулятори наполегливо намагалися стояти осторонь будь-яких гострих політичних конфліктів. Проте після подій 24 лютого 2022 р. стало остаточно зрозуміло, що фінансові ресурси держави-агресора повинні законно використовуватися для виплати справедливих компенсацій жертвам та забезпечення післявоєнного відновлення зруйнованої інфраструктури.

Західні дослідники безпеки Р. Менон та Е. Румер підкреслюють, що розробка правових механізмів примусового стягнення репарацій без згоди порушника стане найпотужнішим фактором превентивного стримування [22, p. 195]. Б. Парахонський та Г. Яворська додають, що сучасна гібридна війна ведеться не лише на полі бою, але й на фінансових ринках, що вимагає від міжнародних структур створення потужних аналітичних центрів для відстеження обходу санкцій [6, с. 160].

Український історик С. Плохій підсумовує цей процес, зазначаючи, що світ увійшов у період жорсткого протистояння систем, де економічна інтеграція більше не працює як запобіжник війни [8, с. 380]. Підтримує цю точку зору український вчений Р. Крет, який зауважує, що цей економічний розрив буде болісним, але він є єдиною гарантією того, що ресурси вільного світу більше не будуть підживлювати агресивні мілітаристські машини [5, с.165].

Процеси після 24 лютого 2022 р. засвідчили найглибшу трансформацію міжнародних організацій з часів завершення Холодної війни. Демократичний світ консолідувався, здійснивши перехід від умиротворення автократій до політики жорсткого силового стримування [28, p. 89]. Проте, як прагматично зазначає В. Горбулін, ці інституційні зміни залишаються реактивними та суттєво стримуються страхом ядерної ескалації [3, с. 94]. Попри наявну бюрократичну інерцію, рубікон перейдено: повернення до старих форматів співпраці з агресором є об'єктивно неможливим.

3.2. Моделі співпраці України з міжнародними організаціями

Аналіз перспектив реформування глобальних інституцій неможливий без визначення нового місця України в системі міжнародних відносин. Тривала війна, яка розпочалася у лютому 2014 р. і перейшла у фазу екзистенційного протистояння після 24 лютого 2022 р., кардинально змінила статус української держави. Відомий історик С. Плохій у своїх працях аргументовано доводить, що Україна остаточно перестала бути пасивним об'єктом геополітики, територією компромісу між Сходом і Заходом, перетворившись на повноцінного суб'єкта, який безпосередньо впливає на трансформацію світового порядку [8, с. 315].

Саме безпрецедентний збройний опір українського суспільства став тим каталізатором, який вивів міжнародні організації зі стану глибокого летаргічного сну і змусив їх переглядати власні статутні цілі та оборонні стратегії XXI століття. Західні еліти були змушені визнати незручну правду: падіння української державності означало б автоматичний крах усієї архітектури європейської безпеки та неминуче пряме зіткнення з агресором на кордонах країн НАТО.

Позиція України щодо взаємодії з міжнародними організаціями базується на абсолютно прагматичному усвідомленні того факту, що старі безпекові гарантії на кшталт Будапештського меморандуму виявилися

юридичною фікцією. Український дослідник і політик В. Горбулін наголошує, що українська дипломатія відмовилася від ілюзій щодо нейтралітету або можливості побудови якихось ефективних регіональних союзів за участю держави-агресора [3, с. 150]. Відповідно, головним стратегічним завданням України стало безальтернативне набуття повноправного членства в Північноатлантичному альянсі та Європейському Союзі. Київ свідомо обрав тактику максимального тиску на західну бюрократію, вимагаючи від інституцій переходу від заяв про «відкриті двері» до конкретних юридично зобов'язуючих кроків. Цей перехід від прохань до жорстких дипломатичних вимог став логічним наслідком того, що українська армія фактично виконує функцію щита для всієї об'єднаної Європи, виграючи час для переозброєння західних партнерів.

Взаємодія України з НАТО демонструє складну динаміку боротьби між українською наполегливістю та інституційним страхом Альянсу перед ядерною ескалацією. Американські дослідниці Ф. Гілл та А. Стент зауважують, що провідні західні столиці досі намагаються балансувати: вони готові надавати Україні безпрецедентні обсяги озброєнь для виснаження російської військової машини, але категорично уникають прямого втягування блоку у війну [20, p. 165]. Ця стратегічна обережність НАТО, яка вже коштувала Україні тисяч життів через затримки з постачанням важкої техніки, змусила Київ шукати перехідні формати безпеки. Не маючи змоги негайно отримати захист п'ятої статті Вашингтонського договору, Україна ініціювала підписання серії двосторонніх безпекових угод з ключовими державами-членами Альянсу.

Британський стратег Л. Фрідман аналізує цей процес як спробу створити тимчасову, але дієву мережу зобов'язань, яка юридично фіксує довгострокову військову та фінансову підтримку України на найближчі десять років [19, p. 240]. Ці двосторонні угоди не є повноцінною альтернативою НАТО, проте вони виконують критично важливу функцію: вони інституціоналізують допомогу, роблячи її менш залежною від

внутрішньополітичних криз чи результатів виборів у країнах-партнерах. Таким чином, Україна фактично змушує євроатлантичну спільноту поступово інтегрувати українські Збройні Сили у спільний безпековий простір Заходу ще до формального політичного рішення про вступ. Такі кроки також надсилають чіткий сигнал агресору про те, що Захід готується до марафону підтримки, руйнуючи російські сподівання на швидку втому демократичних суспільств.

Значно більших успіхів українській дипломатії вдалося досягти на треку європейської інтеграції, де Європейський Союз продемонстрував більшу гнучкість порівняно з військово-політичними блоками. Західні дослідники Р. Менон та Е. Румер зазначають, що війна змусила Брюссель відмовитися від суто технократичного підходу до політики розширення і поглянути на неї крізь призму жорсткої геополітики [22, p. 142]. Надання Україні статусу кандидата у червні 2022 р. та подальше відкриття переговорів про вступ стали визнанням того факту, що безпека європейського континенту неможлива без включення України до спільного політичного та економічного ринку. Україна виступила драйвером трансформації самого ЄС, змусивши його пришвидшити внутрішні реформи та відмовитися від багаторічного зволікання у питаннях розширення на схід, довівши, що бюрократичні процедури можна адаптувати до екстремальних умов.

Економічний вимір цієї інтеграції також має безпрецедентний характер. Шведський економіст А. Ослунд підкреслює, що міжнародні фінансові організації та структури ЄС змушені розробляти унікальні механізми макрофінансової підтримки України, які поєднують допомогу під час війни з жорсткими вимогами щодо антикорупційних реформ та детінізації економіки [16, p. 210]. Програма «Ukraine Facility» є яскравим прикладом такого нового підходу, де стабільне фінансування жорстко прив'язане до виконання конкретних інституційних індикаторів. Київ, зі свого боку, використовує цей тиск міжнародних кредиторів для подолання

внутрішнього опору старих олігархічних еліт та прискорення модернізації державного апарату за європейськими стандартами. Цей механізм взаємних зобов'язань формує абсолютно нову модель післявоєнної відбудови, яка базуватиметься на прозорості та прямому контролі з боку європейських структур.

Окремим і надзвичайно складним напрямом зусиль України є боротьба за реформування міжнародного права та подолання інституційного паралічу ООН. Українська дипломатія послідовно просуває ідею нелегітимності перебування Російської Федерації у статусі постійного члена Ради Безпеки ООН, вказуючи на юридичні сумніви щодо процедури успадкування нею місця Радянського Союзу. Українські історики С. Віднянський та А. Мартинов зазначають, що хоча ця ініціатива стикається з колосальним консервативним опором міжнародної бюрократії, вона виконує важливу роль поступової делегітимізації агресора на глобальному рівні [2, с. 195].

Україна формує навколо себе коаліцію держав, які відкрито вимагають обмеження права вето, що стає потужним стимулом для дискусій про майбутню архітектуру ООН. Навіть якщо цей процес триватиме роками, він неминуче руйнує дипломатичний авторитет порушника міжнародного права. Паралельно Україна виступає головним ініціатором трансформації міжнародного кримінального правосуддя. Розуміючи обмеженість юрисдикції Міжнародного кримінального суду, Київ розгорнув масштабну дипломатичну кампанію зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії.

Як зазначає український дослідник безпеки С. Федуняк, ця ініціатива є лакмусовим папірцем для всього західного світу: готовність демократичних країн підтримати створення такого трибуналу продемонструє їхню реальну здатність карати вище політичне керівництво порушників, а не лише рядових виконавців [10, с. 145]. Спротив окремих західних столиць, зумовлений страхом перед створенням прецеденту скасування суверенного імунітету голів держав, показує, наскільки глибокою та болісною є ця правова

трансформація. Втім, успіх цього трибуналу стане єдиним дієвим запобіжником проти розв'язання нових агресивних воєн лідерами інших авторитарних режимів.

Ще одним інноваційним інструментом української зовнішньої політики стала розробка та просування Української формули миру. Цей документ є спробою перехопити дипломатичну ініціативу і нав'язати міжнародному співтовариству власне бачення справедливого завершення війни, засноване виключно на нормах Статуту ООН. Український політолог О. Буряченко наголошує, що через організацію Глобальних самітів миру Україна намагається вийти за межі традиційної євроатлантичної підтримки і залучити до політичного тиску на Росію країни так званого Глобального Півдня [1, с. 220].

Це складна і прагматична гра, метою якої є не пошук швидких компромісів із ворогом, а створення широкої міжнародної коаліції, яка б зафіксувала неможливість територіальних поступок та визнала агресора єдиним винуватцем глобальної нестабільності. Просування цієї формули доводить, що Україна здатна генерувати глобальні сенси, а не лише просити про військову допомогу.

Роль України у формуванні нової архітектури міжнародної безпеки є центральною та динамічною. Перетворившись із об'єкта політики на проактивного суб'єкта, українська держава своєю боротьбою примушує міжнародні організації до реальної, а не декларативної трансформації. Попри значний бюрократичний опір та страх західних інституцій перед геополітичною ескалацією, цілеспрямовані дії української дипломатії поступово руйнують старі догми умиротворення і закладають міцний фундамент для більш жорсткої, відповідальної та дієвої системи глобальної безпеки XXI століття.

3.3. Місце України в оновленій системі міжнародної безпеки

Формування оновленої архітектури міжнародної безпеки у XXI столітті є процесом, у якому Україна об'єктивно відіграє роль ключового структурного елемента. Тривала російсько-українська війна, що розпочалася у лютому 2014 р. і досягла своєї максимальної інтенсивності після 24 лютого 2022 р., остаточно довела неможливість повернення нашої держави до маргінального статусу сірої буферної зони.

Відомий історик С. Плохій у своїх дослідженнях переконливо зазначає, що геополітичне розташування України перетворює її на визначальний цивілізаційний рубіж. Саме тут сьогодні в прямому сенсі вирішується доля всього європейського демократичного проєкту та життєздатність міжнародного права [8, с. 385]. Проте варто дивитися на цю ситуацію максимально прагматично: нове почесне місце України у світі не буде подарунком від міжнародних організацій, які все ще страждають від бюрократичної інерції та страху перед глобальною ескалацією.

Український дослідник і політик В. Горбулін жорстко наголошує, що навіть за умови найсприятливіших дипломатичних розкладів основою української національної безпеки на десятиліття вперед залишатиметься виключно власна потужна, добре озброєна та високотехнологічна армія [3, с. 180]. Західні інституції об'єктивно зацікавлені в Україні як у міцному східному фланзі, який надійно стримуватиме авторитарний реваншизм, але вони завжди намагатимуться мінімізувати власні фінансові ризики та політичну відповідальність за інтеграцію такої великої держави.

Центральним питанням майбутнього статусу України в оновленій системі залишається повноцінна інтеграція до Північноатлантичного альянсу, яка сама по собі зазнає суттєвих концептуальних змін. Західні експерти М. Веббер та Дж. Сперлінг у своїх працях зауважують, що НАТО лише поступово долає свій глибокий інституційний страх перед розширенням. Вони приходять до логічного усвідомлення, що без українських Збройних Сил континентальна європейська оборона залишається вкрай вразливою до конвенційних загроз [47, p. 40].

Водночас британський дослідник європейської безпеки Р. Еллісон прагматично підкреслює неприємну тенденцію: повноцінне юридичне набуття членства і поширення рятівної п'ятої статті Вашингтонського договору на українську територію буде свідомо відтягуватися ключовими західними столицями до моменту остаточного завершення активної фази бойових дій [15, p. 802]. Щоб компенсувати цю інституційну повільність та політичну нерішучість, Україна вже зараз формує нову безпекову реальність, перетворюючись на де-факто члена Альянсу.

Українська армія екстрено переходить на стандарти НАТО в умовах реального бою, інтегрується в спільні системи протиповітряної оборони та обміну розвідувальними даними. Західний військово-промисловий комплекс вже починає розгортати свої виробничі потужності безпосередньо на українській території. Таким чином, місце України визначатиметься не лише красивими політичними деклараціями чергових самітів, а реальною глибинною мілітарною інтеграцією, яка зробить гіпотетичну відмову від членства у майбутньому стратегічно неможливою.

Не менш складною та багатовимірною буде трансформація місця України в межах Європейського Союзу, який остаточно перестав бути суто економічним об'єднанням і набув чітких геополітичних обрисів безпекової організації. Шведський економіст А. Ослунд акцентує увагу на тому, що повоєнна відбудова України об'єктивно стане наймасштабнішим інвестиційним проєктом європейського континенту у XXI столітті. Це неминуче і намертво прив'яже українську економіку до європейських ринків, технологій та нормативних стандартів [16, p. 285].

Проте не варто плекати ілюзій: цей процес глибинної інтеграції буде супроводжуватися надзвичайно жорсткою економічною та політичною конкурентною боротьбою. Західні дослідники Р. Менон та Е. Румер слушно вказують, що повноцінне входження величезної аграрної та промислової держави до складу ЄС вимагатиме докорінного реформування всієї системи

європейських субсидій та квот. Це гарантовано викличе закономірний опір з боку консервативних європейських виробників і фермерів [22, p. 210].

Місце України в об'єднаній Європі буде визначатися її здатністю стати безальтернативним гарантом європейської продовольчої та енергетичної безпеки. Наша держава може запропонувати Брюсселю безпечні логістичні маршрути, розвиток зеленої енергетики та стабільний доступ до критично важливих сировинних ресурсів. Така масштабна економічна сек'юритизація зробить Україну не просто пасивним реципієнтом макрофінансової допомоги, а потужним і рівноправним актором.

Зважаючи на глибоку системну кризу глобальних організацій, зокрема параліч Ради Безпеки ООН, місце України в новій архітектурі безпеки буде все більше кристалізуватися через її участь у гнучких регіональних мікроальянсах. Українські історики С. Віднянський та А. Мартинов звертають увагу на те, що країни Балтії, Польща, Велика Британія та Україна утворюють природну і надзвичайно потужну вісь стримування на європейському континенті. Інтереси цієї групи часто є набагато більш консолідованими та рішучими, ніж розмита позиція роздутих глобальних структур [2, с. 210].

Ці регіональні об'єднання здатні набагато швидше реагувати на гібридні виклики, миттєво обмінюватися розвідувальною інформацією та проводити спільні логістичні операції. Український політолог О. Буряченко зазначає, що в оновленій системі міжнародних відносин Україна виступатиме своєрідним мілітарним хабом для всієї Східної Європи. Навколо неї будуть групуватися інші держави, що відчувають пряму загрозу від авторитарних сусідів [1, с. 225].

Нарешті, слід чітко констатувати, що Україна вже зараз перетворюється на ключового контрибутора глобальної безпеки, експортуючи в країни вільного світу свій унікальний досвід ведення сучасної високотехнологічної війни. Британський стратег Л. Фрідман підкреслює, що український досвід протидії ракетним ударам, використання безпілотних систем та ведення

кібервійни в режимі реального часу є абсолютно безцінним матеріалом для модернізації збройних сил усіх країн НАТО [19, p. 250]. Б. Парахонський та Г. Яворська слушно доповнюють цю тезу, вказуючи на те, що саме українські державні інституції розробили дієві алгоритми забезпечення стійкості управління в умовах безперервного терористичного тиску ворога [6, с. 175]. Україна перетворилася на глобальний технологічний полігон, де сьогодні випробовуються стратегії стримування війн майбутнього. Це автоматично підвищує її інституційну вагу в будь-яких міжнародних переговорних процесах щодо контролю над озброєннями.

На основі проведеного аналізу ми можемо узагальнити бачення розвитку взаємодії України з міжнародними організаціями у перспективі найближчих десяти років, воно позбавлене ідеалістичних сподівань і базується на суворому прагматичному розрахунку. Процес інтеграції до Європейського Союзу у зазначений період не стане швидкою політичною винагородою, а перетвориться на тривалий та виснажливий нормативно–бюрократичний марафон. Ми очікуємо, що фінансова підтримка повоєнного відновлення буде жорстко обумовлена виконанням суворих структурних маяків, антикорупційних індикаторів та глибоких реформ державного апарату. Крім того, неминуче виникнення гострої економічної конкуренції на європейському ринку, особливо в аграрному та промисловому секторах, змусить Брюссель під тиском внутрішнього лобі запроваджувати для України додаткові захисні квоти та тривалі перехідні періоди. Таким чином, у наступне десятиліття взаємодія з ЄС матиме виражений транзакційний характер, де кожен крок зближення вимагатиме від української дипломатії безкомпромісного захисту власних національних інтересів.

У військово–політичній сфері стратегічна перспектива взаємодії з Північноатлантичним альянсом визначатиметься тривалим періодом політичного очікування та інституційної обережності з боку західних столиць. На наш погляд, формальне поширення гарантій колективної безпеки та статті 5 Вашингтонського договору на українську територію свідомо

відкладатиметься ключовими членами НАТО через перманентний страх прямої глобальної ескалації та прагнення уникнути великої конвенційної війни. За таких умов реальна інтеграція відбуватиметься де-факто через розбудову та практичне наповнення чинної мережі двосторонніх безпекових угод. У найближчі роки ці довгострокові зобов'язання мають трансформуватися у стійку систему безперебійного військово–технічного співробітництва, спільного виробництва високотехнологічного озброєння та глибокої сумісності систем управління. Україна тривалий час виконуватиме функцію автономного оборонного щита Заходу, інтегрувавшись у військові структури альянсу на практичному рівні задовго до отримання офіційного політичного статусу.

Взаємодія з універсальними глобальними інституціями, передусім з Організацією Об'єднаних Націй, у найближче десятиліття демонструватиме тенденцію до подальшої функціональної стагнації. Системний параліч Ради Безпеки ООН через зловживання правом вето не буде подоланий через глибокий консервативність та зашкарублість міжнародної бюрократії. Це змусить українську зовнішню політику остаточно перенести центр ваги на розвиток і зміцнення гнучких регіональних мікроальянсах. Створення стійких безпекових коаліцій за участю Великої Британії, Польщі, країн Балтії та Скандинавії дозволить оперативніше реагувати на гібридні виклики, миттєво обмінюватися даними та проводити спільні логістичні операції, оминаючи неповороткі глобальні процедури. Паралельно юридичний трек взаємодії буде зосереджений на створенні нових прецедентів у міжнародному праві, зокрема через доведення до вироків Спеціального трибуналу щодо злочину агресії та розробку механізмів примусової конфіскації суверенних активів, що зустрічатиме закономірний спротив фінансових інституцій Заходу.

Підсумовуючи довгостроковий прогностичний сценарій, слід чітко констатувати, що майбутня архітектура безпеки XXI століття змусить остаточно відмовитися від сприйняття міжнародних організацій як надійних і

самостійних гарантів миру. Україна посяде місце ключового донора стабільності на європейському континенті, проте її вага в міжнародних інституціях прямо залежить від збереження високого рівня внутрішньої мілітарної, технологічної та економічної стійкості. Головним висновком на наступні десять років є те, що жодні дипломатичні формати чи партнерські програми не здатні замінити потенціал власних потужних збройних сил та суверенного військово–промислового комплексу.

ВИСНОВКИ

Прагматичне дослідження реакції глобальних та регіональних гравців на початкові події агресії у лютому та березні 2014 р. засвідчило їхню комплексну інституційну не спроможність забезпечити ефективне стримування держави-порушниці. Замість необхідної глибокої перебудови архітектури безпеки, ООН, ОБСЄ, ЄС та НАТО обрали шлях реактивної адаптації та хибної політики умиротворення. Політика міжнародних організацій у період 2014–2021 рр. характеризувалася стратегічною амбівалентністю та системними спробами штучного заморожування конфлікту за рахунок суверенітету жертви. Пріоритет економічних інтересів над задекларованими цінностями, параліч Ради Безпеки ООН через зловживання правом вето та категоричне небажання західних еліт визнавати екзистенційний характер геополітичної загрози створили у російського керівництва відчуття абсолютної безкарності, зробивши масштабний збройний конфлікт неминучим.

Повномасштабне вторгнення, що розпочалося 24 лютого 2022 р., стало тим критичним рубіконом, який змусив міжнародні організації розпочати реальну та радикальну трансформацію виключно заради власного політичного виживання. Демократичний світ здійснив швидкий вимушений перехід від ідеалістичного пошуку консенсусу з автократіями до жорсткого нормативного, економічного та силового стримування. Цей злам матеріалізувався у безпрецедентній фінансовій та військовій допомозі з боку Європейського Союзу, кардинальному перегляді оборонних стратегій і розширенні Північноатлантичного альянсу, а також у перших історичних кроках до реального кримінального правосуддя, включаючи видачу міжнародних ордерів на арешт найвищого політичного керівництва агресора. Організації були змушені подолати власні багаторічні пацифістські табу, оскільки збереження старих форматів роботи загрожувало їм повною втратою легітимності в очах вільного світу.

Окремим і надзвичайно важливим вектором досліджуваної трансформації стала безпрецедентна зміна ролі міжнародних фінансових та економічних інституцій. Структури, які десятиліттями декларували свою повну віддаленість від політики та зосередженість виключно на вільному ринку, були змушені перетворити макроекономіку на інструмент жорсткого геополітичного тиску. Європейський Союз, Група семи та провідні світові фінансові регулятори скоординовано запровадили наймасштабніший в історії режим експортного контролю та секторальних санкцій, що фактично відрізав державу-агресора від глобальних технологічних ланцюгів. Водночас Світовий банк та Міжнародний валютний фонд продемонстрували неочікувану інституційну гнучкість, розробивши спеціальні механізми фінансової підтримки України в умовах активної фази війни. Цей злам довів, що в сучасній архітектурі безпеки економічні установи відіграють не меншу роль у стримуванні порушників, ніж традиційні військові альянси, перетворюючи заморожені суверенні активи на легітимне джерело майбутніх репарацій.

Не менш глибокою виявилася нормативно-ціннісна та юридична трансформація системи міжнародного правосуддя. Зіткнувшись із задокументованими фактами масових воєнних злочинів, правові інституції були змушені долати власну багаторічну інерцію та страх перед створенням радикальних прецедентів. Видача Міжнародним кримінальним судом ордерів на арешт вищого керівництва агресора стала історичним кроком, який зруйнував концепцію абсолютного суверенного імунітету і суттєво звузив дипломатичний маневр для авторитарних режимів. Паралельно з цим розпочався складний, але незворотний процес концептуалізації Спеціального трибуналу щодо злочину агресії. Виключення Російської Федерації з Ради Європи підтвердило готовність демократичних інституцій жертвувати принципом універсальності та фінансовими внесками заради збереження власних фундаментальних цінностей, що стало чітким сигналом про завершення епохи інституційної безкарності.

Аналіз перспектив реформування глобальної системи доводить, що майбутнє міжнародної безпеки у XXI столітті належатиме не неповоротким універсальним структурам, а гнучким регіональним коаліціям та спеціалізованим військово-політичним блокам. Абсолютний параліч Ради Безпеки ООН змушує демократичні держави шукати обхідні шляхи через Генеральну Асамблею та створювати альтернативні формати координації зусиль, здатні оперативно реагувати на гібридні та конвенційні загрози. Трансформація міжнародного права неминуче рухатиметься в бік легалізації механізмів конфіскації суверенних активів агресора та створення спеціальних трибуналів, які ліквідують імунітет порушників. Інституції, які виявляться нездатними до такої болісної перебудови і продовжуватимуть ховатися за процедурними нормами, неминуче перетворяться на маргінальні дискусійні майданчики без жодного реального впливу на світову політику.

У цій оновленій та значно більш жорсткій архітектурі безпеки Україна радикально змінила свій статус, перетворившись із пасивного об'єкта та буферної зони на проактивного контрибутора євроатлантичної стабільності. Українська дипломатія відмовилася від наївних сподівань на старі механізми умиротворення і свідомо обрала шлях жорсткого прагматизму, вимагаючи пришвидшеної інтеграції до ЄС та НАТО і формуючи проміжну мережу двосторонніх безпекових угод. Місце нашої держави у світі тепер визначається не деклараціями, а реальним бойовим досвідом, що перетворює Україну на безальтернативний мілітарний хаб і потужний східний фланг демократичного світу. Досвід наймасштабнішої війни сьогодення безапеляційно підтверджує, що попри всі дипломатичні зусилля та підтримку міжнародних організацій, єдиними надійними гарантіями виживання нації залишаються власні потужні збройні сили та практична, інституціоналізована мілітарна інтеграція до безпекових структур Заходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Буряченко О. Російсько-українська війна як фактор трансформації світового порядку. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2023. Вип. 48. С. 202–213. URL: https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/48_2023/25.pdf (Дата звернення: 05.04.2026)

2. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство. Київ : Інститут історії України НАН України, 2023. 264 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/0017516.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

3. Горбулін В. П. Над прірвою. 200 днів російської війни. Київ : НІСД, 2022. 275 с. https://resource.history.org.ua/item/0017116 (Дата звернення: 10.04.2026)

4. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових та експертно-аналітичних працях / за ред. В. Кулика. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 328 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Kulyk-et-al-Interpretations-of-Russian-Ukrainian-confict-in-Western-publications-IPiEND-2020.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

5. Крет Р. Вплив російсько-української війни на глобальну систему безпеки. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 74. С. 158–168. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/74_2024/22.pdf (Дата звернення: 05.04.2026)

6. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія Київ : НІСД, 2019. 560 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/Monografiya_Ontologiya_print.pdf (Дата звернення: 05.04.2026)

7. Пирожков С. І., Хамітов Н. В. Цивілізаційна суб'єктність України. Київ: НАН України, 2019. 256 с. URL: https://cgo.org.ua/wpcontent/uploads/2021/12/Monogr_Pyrozhkov.pdf (Дата звернення: 05.04.2026)

8. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії. Київ : Клуб сімейного дозвілля, 2023. 400 с.

9. Результат війни Росії проти України визначатиме новий світовий порядок – Боррель. Укрінформ. 10 жовтня 2023. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3764419-rezultat-vijni-rosii-proti-ukraini-viznacatime-novij-svitovij-poradok-borrel.html (Дата звернення: 02.04.2026)

10. Федуняк С. Вплив російсько-української війни на систему міжнародної безпеки. *Медіафорум*. 2022. № 11. С. 131–140. URL: https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/article/view/62 (Дата звернення: 02.04.2026)

11. Федуняк С. Виклики для НАТО першої третини XXI століття: Китай і Україна. *Медіафорум.* 2023. № 12 С. 115-123.URL: https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/issue/view/20 (Дата звернення: 02.04.2026)

12. A Strategic Compass for Security and Defence. Brussels : European Union, 2022. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf (Дата звернення: 04.04.2026)

13. Aggression against Ukraine : Resolution A/RES/ES-11/1 / *United Nations General Assembly.* New York, 2022. URL: https://undocs.org/en/A/RES/ES-11/1 (Дата звернення: 10.04.2026)

14. Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation) : Order of 16 March 2022 / *International Court of Justice. The Hague*, 2022. URL: https://www.icj-cij.org/case/182/orders (Дата звернення: 10.04.2026)

15. Allison R. Russia, the West, and European Security. *International Affairs.* 2022. Vol. 98, №. 3. P. 789–805. URL: https://www.researchgate.net/publication/353686497_The_West_Russia_and_European_security_Still_the_long_peace (Дата звернення: 10.04.2026)

16. Åslund A. Russia's Crony Capitalism. New Haven : Yale University Press, 2019. 360 p.

17. Comprehensive Assistance Package for Ukraine / *North Atlantic Treaty Organization. Brussels*, 2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.html (Дата звернення: 10.04.2026)

18. European Security after the War in Ukraine. Brussels : European Parliament Research Service, 2023. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739364/EPRS_BRI(2023)739364_EN.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

19. Freedman L. Ukraine and the Art of Strategy. London : Routledge, 2023. 260 p.

20. Hill F., Stent A. The World after Ukraine. Washington : Brookings Institution Press, 2024. 240 p.

21. Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics. New York : Norton, 2014. 555 p.

22. Menon R., Rumer E. Conflict in Ukraine. The MIT Press, 2015. 296 p.

23. Military Balance and the War in Ukraine. Stockholm : SIPRI, 2023. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRI_2023_UKR.pdf (Дата звернення: 02.04.2026)

24. NATO 2022 Strategic Concept. Brussels: NATO, 2022. URL: https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts/nato-2022-strategic-concept (Дата звернення: 02.04.2026)

25. Policy Responses to Russia's War against Ukraine / *Organisation for Economic Co-operation and Development.* Paris, 2022. URL: https://www.oecd.org/ukraine-hub (Дата звернення: 10.04.2026)

26. Rebuilding Ukraine : Recovery and Reconstruction Plan. Brussels : *European Commission, 2023.* URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf (Дата звернення: 02.04.2026)

27. Reports on the Human Rights Situation in Ukraine / *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. *Geneva,* 2022–2024. URL: https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine (Дата звернення: 10.04.2026)

28. Russia-Ukraine War : Strategic Implications. Roma, 2024. 157 p. URL: https://www.iai.it/sites/default/files/9788893683159.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

29. Security Council meeting record : S/PV.9578 / *United Nations Security Council. New York,* 2024. URL: https://undocs.org/en/S/PV.9578 (Дата звернення: 10.04.2026)

30. Situation in Ukraine / International Criminal Court. *The Hague, 2022.* URL: https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine (Дата звернення: 04.04.2026)

31. Snyder T. The Reconstruction of Nations. New Haven : Yale University Press, 2022. 384 p. URL: http://dickyricky.com/books/history/The%20Reconstruction%20of%20Nations%20-%20Timothy%20Snyder.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

32. Special Monitoring Mission to Ukraine : reports / *Organization for Security and Cooperation in Europe. Vienna,* 2014- 2022. URL: https://www.osce.org/ukraine-smm/reports (Дата звернення: 10.04.2026)

33. Support for Ukraine / *European Bank for Reconstruction and Development. London,* 2023. URL: https://www.ebrd.com/what-we-do/ukraine.html (Дата звернення: 10.04.2026)

34. Territorial integrity of Ukraine : Resolution A/RES/ES-11/4 / *United Nations General Assembly. New York,* 2022. URL: https://undocs.org/en/A/RES/ES-11/4 (Дата звернення: 04.04.2026)

35. The Global Impact of Russia's War on Ukraine. URL: *https://www.npr.org/2023/02/22/1157106172/ukraine-russia-war-refugees-food-prices* (Дата звернення: 10.04.2026)

36. Ukraine Country Report / *International Monetary Fund. Washington, 2023.* URL: https://www.imf.org/en/Countries/UKR (Дата звернення: 10.04.2026)

37. Ukraine Crisis Response Plan / *International Organization for Migration. Geneva,* 2022. URL: https://www.iom.int/ukraine-crisis (Дата звернення: 10.04.2026)

38. Ukraine Economic Update / *World Bank. Washington,* 2023. URL: https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/economic-update (Дата звернення: 10.04.2026)

39. Ukraine Humanitarian Response Plan 2023 / *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. New York,* 2023. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-response-plan-february-2023-enuk (Дата звернення: 04.04.2026)

40. Ukraine Projects and Recovery Support / *European Investment Bank. Luxembourg,* 2023. URL: https://www.eib.org/en/projects/regions/eastern-europe/ukraine (Дата звернення: 10.04.2026)

41. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. Washington : World Bank, 2023. 142 p. URL: https://surl.li/wbxpcr (Дата звернення: 10.04.2026)

42. Ukraine Recovery Conference Documents. *Lugano, 2022.* URL: https://cdn.prod.websitefiles.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c68e41bd53305e8d214994_URC2022%20Lugano%20Declaration.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

43. Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan / *United Nations High Commissioner for Refugees. Geneva,* 2022. URL: https://www.unhcr.org/ukraine-emergency (Дата звернення: 10.04.2026)

44. Verbatim record of the 11th plenary meeting : *A/ES-11/PV.11 / United Nations General Assembly. New York,* 2022. URL: https://undocs.org/en/A/ES-11/PV.11 (Дата звернення: 02.04.2026)

45. Vilnius Summit Communiqué. Vilnius : *North Atlantic Treaty Organization,* 2023. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.html (Дата звернення: 10.04.2026)

46. War in Ukraine : International Crisis Group Report. Brussels : International Crisis Group, 2023. 152 p. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (Дата звернення: 10.04.2026)

47. Webber M., Sperling J. NATO and the Ukraine Crisis: Collective *Securitisation. European Journal of International Security*. 2017. Vol. 2, №. 1. P. 19–46. URL: https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-international-security/article/abs/nato-and-the-ukraine-crisis-collective-securitisation/E5EEFF2446628BE886EB5106771E32F5 (Дата звернення: 10.04.2026)